

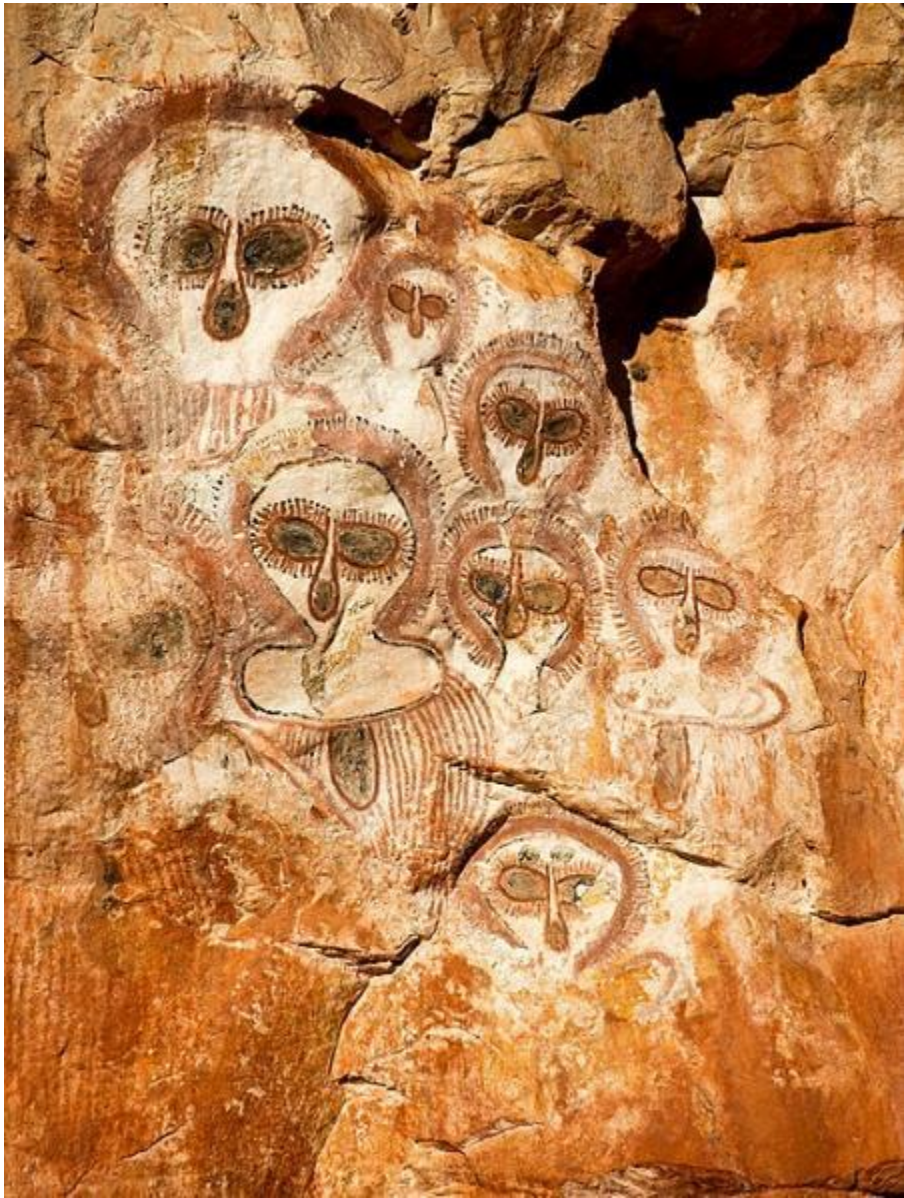

Umění přírodních národů

Olivie Kašparová, Barbora Jirková

Přírodní národy

- již několik tisíc let, objeveny kolonizátory v 16.století
- původní obyvatelé Jižní Ameriky (Amazonie), Indonésie, Asie, Austrálie, Afriky
- zachovány díky izolaci; vývoj bez zásahů jiných civilizací
- mnoho zcela vymýceno (kolonizace)
- nejvýznamnější:
 - Austrálie a Oceánie: např. Aboriginci, Maorové, Padaung
 - Afrika: kočovné kmeny (např. Berbeři), původní národy a kmeny (Sanové, Pygmayové, Masayové, Khoikhoiové, Nuerové, Sandawe, Mursiové, Benin aj.)
 - Jižní Amerika: Intaktní kmeny (m.j. Zo'é, Kayapo, Suyá, Tanaru)

Austrálie

Aboriginci

- původní obyvatelé Austrálie
- z Asie přišli cca před 65 000 lety
- kočovníci, lovci, sběrači, výjimečně zemědělci; osidlování nových území – vypalování porostů
- jazyky: v minulosti i 300 jazyků, dnes živých pouze 20 z nich
- Aboriginské náboženství: součást tzv. *Snění*, hlavní umělecký námět, dnes nahrazováno křesťanstvím
- umění:
 - jedny z nejstarších skalních památek na světě
 - zobrazení každodenního života a náboženských riatuálů

- použití barev:
 - bílá: starost, bolest
 - černá: pomsta, smrt
 - žlutá: hněv, agrese
 - červená: radost, láska
- malba na listy, kůrů (nedochováno); dřevořezba, sochařství, písková malba
- hudba: tradiční nástroj didgeridoo
- užité umění: košíkářství, šperky, zbraň bumerang

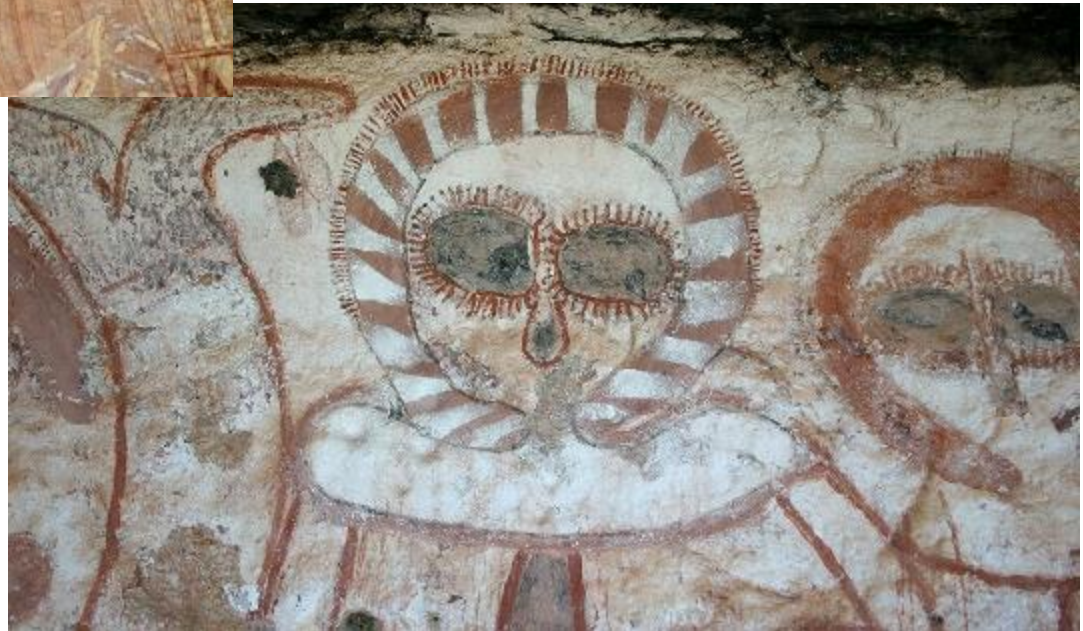

skalní umění

(Ubirr, Kakadu NP)
zobrazení želvy i s
vnitřní kostrou,
před 2 000 lety

oblast Kimberley,
WA, duch mraků a
deště Wandjina,
2 000 př.n.l.

jedna z nejstarších skalních památek ,
zobrazení klokana, cca 15 300 př.n.l.

Oceánie

Kultura Polynésie, Melanésie a Mikronésie

Maorové (Maoři)

- původní obyvatelé Nového Zélandu, (Polynésie)
- připluli z Polynésie kolem roku 1280
- lovci a zemědělci; nedostatek půdy → válečné zaměření
- kultura od 14. stol. téměř nezměněna
- jazyk: maorština
- náboženství: polyteismus, víra v bohy a polobohy, bohatá mytologie

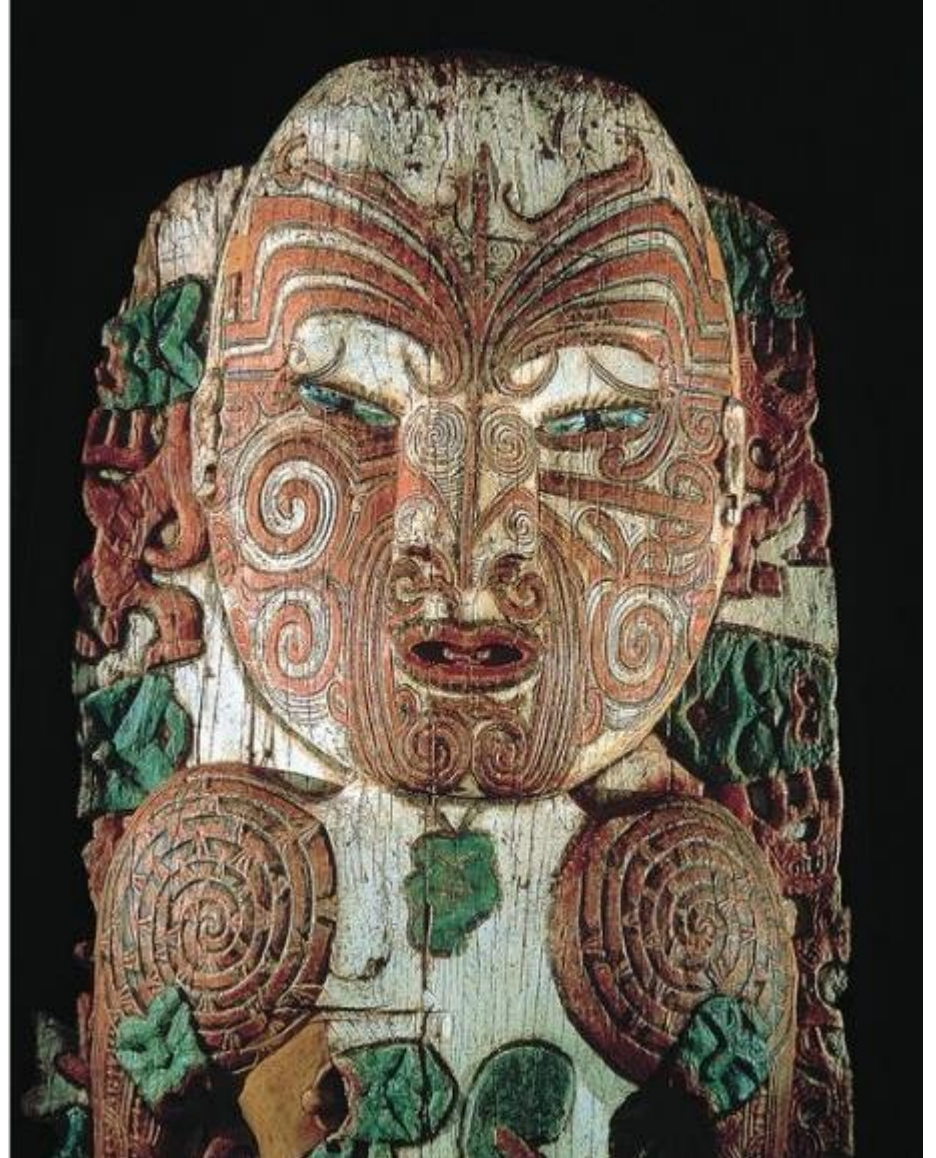
umění:

- skalní umění
- sochařství
- díky izolaci užití zcela nových abstraktních vzorů: spirály, křivkovité motivy, pletence apod.
- užité umění:
 - kamenné ozdoby
 - šperky, přívěsky (nefrit)
 - masky – k vykonávání obřadů
 - zdobení tetováním – tzv. moko (liší se mužské od ženského)
 - zbraně: nejčastěji dřevěné a kamenné

mere, taiaha, patu, pouwhenua, tewhetewha,...

Moko

Rapa Nui

- národy pocházející z Velikonočního ostrova
- 60% populace ostrova
- osídlení mezi 300 a 1200 n.l.
- jazyk: tradiční jazyk Rapa Nui, španělština od dob kolonizace
- náboženství: víra ve stvořitele Makemakea
- umění:
 - dřevořezba
 - sochařství (mušle, korály, obsidián)

- kamenná řezba:
 - hlavy *moai* (tváře předků) na plošinách *ahu*
 - červené klobouky ze sopečného kamene *Pukao*
 - přesun – „chodící sochy“
- hudba: sborový zpěv, perkusní tanečníci, lasturové trubky, akordeon, kauaha = bicí nástroj z čelistní kosti koně
- užité umění:
 - pokrývky hlavy z peří / látky z kůry
 - kulaté kameny, tzv. adzes, k tvorbě kamenných obrazů a dřevořezb
 - tetování: kostními jehlami a hřebeny (*Uhi*) z rybích a ptačích kostí

Moai

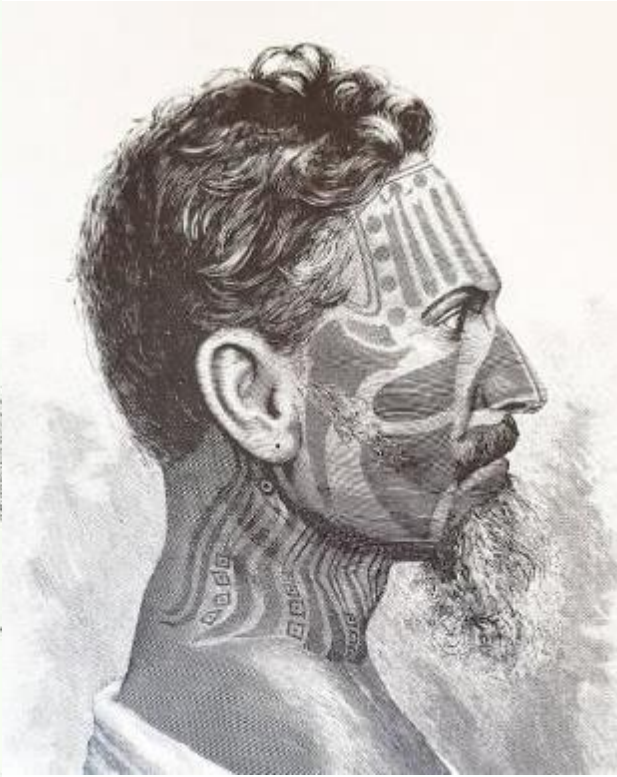
Lasturová
trubka

Adzes

Kauaha

Kānaka Maoli

- původní obyvatelé Havajských ostrovů
- osídlení před 800 lety
- jazyk: havajština (polynéský jazyk)
- náboženství: havajské, tzv. systém *kapu*
- umění:
 - převážně užité umění:
 - hudební nástroje (hudba k tanci *hulu*): pahu hula; ka'eke'eke; kilu; puniu, ipu, hano; 'phe hano ihu, ka, pu, oeoe apod.

Papuánci

- domorodí obyvatelé Nové Guineje
- osídlení již před 50 000 lety
- jazyky: enga, dani (papuánské jazyky), popř. motu (austrálský jazyk)
- náboženství: animismus a uctívání předků
- umění:
 - dřevořezba: obřadní masky a dřevěnné reliéfy

Filipínské kmeny

- kolem 100 kmenů na souostroví Filipín
- např.: Ifugao, Bontoc, Kankanay, Ibaloi, Kalinga, Tinguian, Isneg, Gaddang, Ilongot, Negrito a další
- cca od r.1000 př.n.l.
- jazyk: (Ilocano, Tagalog = Ifugao)
- náboženský: polyteismus
- umění:
 - dřevořezba
 - keramika – zdobené nádoby apod.

- užité umění:
 - čelenky z peří, šperky, pokrývky hlavy (z kokosových ořechů i lebek zvířat)
 - masky
 - zbraně, štíty
 - hudební nástroje (bubny)

Asie

Padaung (Kayan)

- východní část Myanmaru (Barmy)
- osídlení v roce 739 našeho letopočtu
- jazyk: Padaung Karen (karenský jazyk)
- náboženství: římský katolicismus;
tradiční: Kan Khwan
- užité umění:
 - prsteny na krku (mosazné závitky)
 - sloup Kay Htoe Boe (Tan Kon Tai)

Bhil

- západní a střední Indie
- osídlení od r. 325 př.n.l.
- jazyk: jazyky bhil, maráthština, gudžarátština, sindhština bhil, hindština
- náboženství: hinduismus
- umění:
 - jeskynní, nástěnné a skalní malby (bohaté textury, ponořené do rituálů, symboliky a tradice)
 - dřevořezba
 - užité umění:
 - malba Pithora (rituální malba) – použití vícebarevných bodů (výplň)
 - lidový tanec Ghoomar (ghumar)
 - šperky (nathni, Bajuband, Kardhani, náušnice)
 - zbraně: luky a šípy, meče, nože, sekery

Gondiové

- zejména ve střední Indii
- první zmínka ze 14. století
- jazyk: Gondi, regionální jazyky
- náboženství: Koyapunem, hinduismus
- umění:
 - keramika
 - košíkářství
 - dřevořezba
 - užité umění:
 - tetování
 - malování na podlahu a stěny (červenou a černou barvou na bílé pozadí)
 - hudební nástroje (buben, flétna)

kmen Shantha

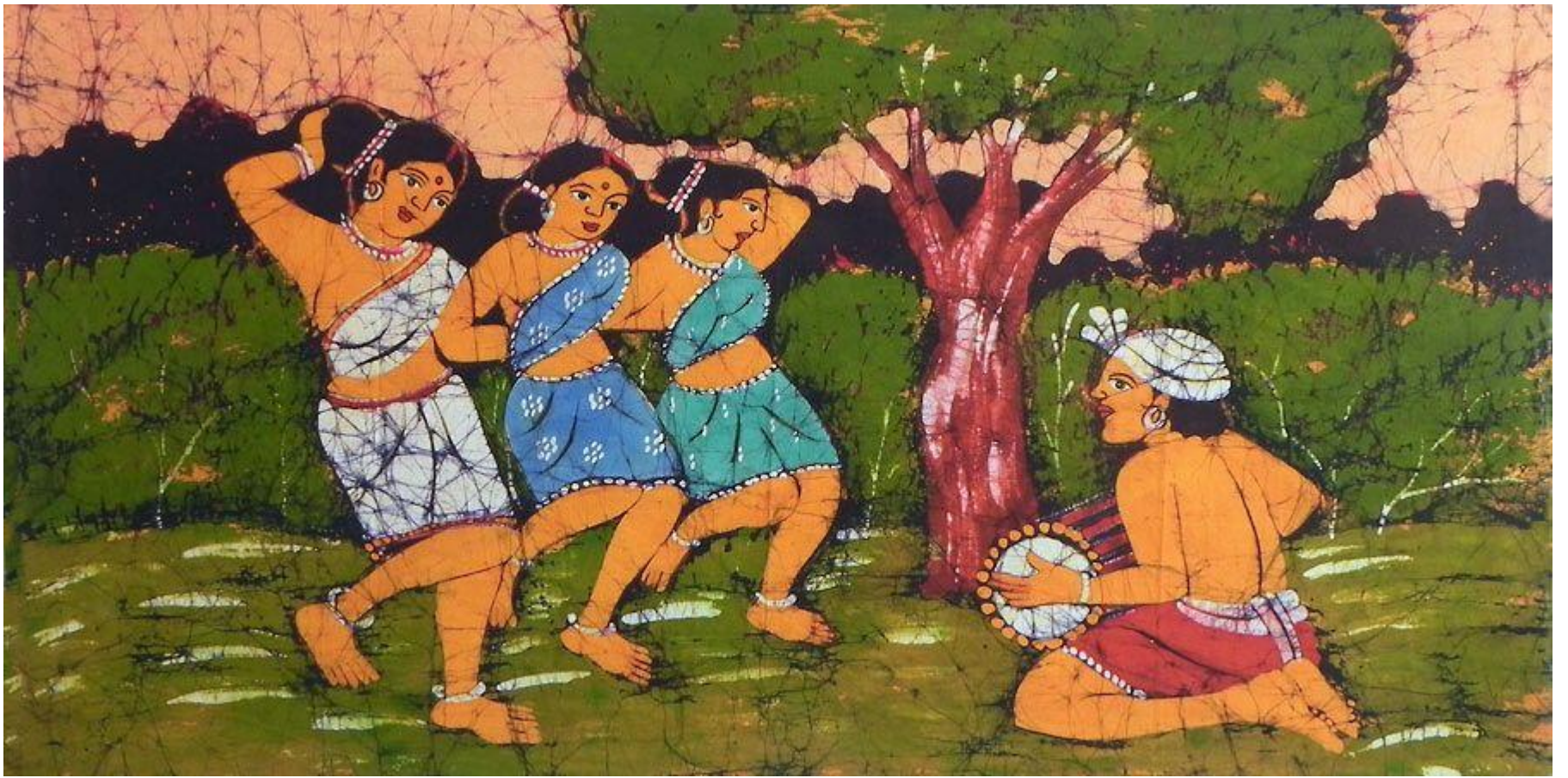
- Západní Bengálsko
- cca před 4 000 – 3 500 lety
- jazyk: Santalština, Hindština, Odia, Bengálština, Nepálština
- náboženství: většinový hinduismus, menšinová lidová náboženství (Sarna Dharam, křesťanství, islám)
- umění:
 - loutkářství
 - dřevořezba – styl Santal art
 - užité umění:
 - hudební nástroje (bubny Tamak' a Tumdak')
 - dřevěné loutky
 - malby – lovecké a taneční scény, geometrické vzory

Tamak'

Tumdak'

Raiové

- sídlí hlavně ve východních částech Nepálu
- cca od r. 1225 př. n. l.
- jazyk: jazyky Kiranti Rai; nepálský
- náboženství: kiratismus, animismus, hinduismus, křesťanství
- umění:
 - textilnictví
 - hudba
 - užité umění:
 - předené látky (khadi, bavlna, vlna, kopřiva allo)
 - hudební nástroje (binayo nebo dong)
 - náhrdelníky ze zvířecích zubů

binayo

ozdoby hlavy žen Rai

Limbuové

- čínsko-tibetský domorodý kmen z oblasti východního Nepálu
- osídlení asi před 30-40 tisíci lety
- jazyk: limbu
- náboženství: kiratismus
- umění:
 - dřevořezba
 - použití geometrických tvarů jako kruh, trojúhelník a čtverec
 - užité umění:
 - tradiční oděvy – mekhli a taga
 - šperky (zlato, stříbro, skleněné kameny, korál/jantar)
 - Yumawad – druh náboženského písma
 - lidové písně a hudební nástroje (př. Chyabrung, Yalambar Baja, Mephrama, Miklakom)

Chyabrung

Yalambar Baja

Hmongové

- východní a jihovýchodní Asie (Vietnam a Čína především)
- osídlení v 18. století
- jazyk: hmong
- křesťanství: šamanismus, křesťanství, buddhismus
- umění:
 - šperkařství
 - kovářství
 - vyšívání
 - užité umění:
 - dřevěné a bambusové stavby
 - výroba dřevěného nábytku, rýžového papíru, koňských sedel
 - tkaní a výroba košíků
 - pestrobarevné oblečení se složitou vyšivkou na rukávech, lemech a výstřihách

Nùng

- především v severovýchodním Vietnamu
- cca po roce 900
- jazyk: nùng, vietnamština, čínština
- náboženství: Nùng lidové náboženství; Moismus
- užitě umění:
 - tkaní a barvení látek – výroba krojů

Khmuové

- oblast v severním Laosu
- osídlení asi před 10 000 lety
- jazyk: khmu
- náboženství: Satsana Phi , theravádový buddhismus, křesťanství
- užité umění:
 - vyšívání
 - tetování

Akha

- oblast Laosu, Thajska a Myanmaru
- osídlení cca v 60. letech 19. století
- jazyk: Akha, Lao, Thajština
- náboženství: křesťanství, animismus, buddhismus
- užité umění:
 - ručně tkané oděvy barvené indigem
 - zdobené klobouky – korálky, mušle, stříbrné mince

Barmské zobrazení Akha
na počátku 20. století

Maledivci

- oblast Maledivských ostrovů
- osídlení nejasné; legendy tvrdí, že první Maledivci přišli mezi 2500 a 1700 př.n. l.
- jazyk: maledivština
- náboženství: sunnitský islám
- umění:
 - ovlivněno perso-arabskou tradicí a obvykle se soustředí na islám
 - kresba a malba
 - sochařství a řemesla

- užité umění:
 - použití palmových listů, rákosu, korálů, dřeva, mušlí, kamenů, kokosového vlákna, přírodní oleje a barvy
 - tradiční řemeslo liyelaa jehun (lakovací práce), tkaní rohoží, stavba lodí
 - tradiční vzory maledivských veslic
 - kresby ryb z astrologických knih
 - architektura:
 - pravidelná obdélníková síť
 - domy z korálového kamene spojeného s maltou
 - zaoblené rohy stěn (na křižovatkách)
 - výroba misek a váz ze dřeva
 - šperky
 - výroba provazů z kokosových vláken („roanu veshun“)

COURTESY SAJID

Vedda

- původní obyvatelé Srí Lanky
- osídlení více než 35 000 let
- jazyk: Vedda , sinhálština , srílanská tamilština
- náboženství: buddhismus, hinduismus
- užité umění:
 - zbraně: luk a šíp

Fig. 13. Vedda bow and
harpoon $\times \frac{1}{4}$.
Iron harpoon head $\times \frac{1}{2}$.

Ainuové

- původní obyvatelé Sibiře; téměř vyhynulí
- dnes jejich potomci na ostrovech Sachalin, Hokaido, Kurils a poloostrově Kamčatka
- jazyk: ruština; dříve jazyky Ainu
- náboženství: ruská ortodoxní, šamanismus
- umění:
 - dřevořezba, vyšívání
 - užité:
 - typické oděvy *attusi*
 - šperky (pánské čelenky *sapanpe*, dámské náhrdelníky *tamasai*, náušnice z vinné révy)
 - zdobené zbraně (meč *emush*)
 - tetování na ústech (ženy) a předloktí

Burjati

- z jihovýchodní Sibiře
- první informace se objevily ve 2. stol. př. n. l.
- jazyk: ruština, mongolština a standardní čínština
- náboženství: tibetský buddhismus, ortodoxní křesťanství, mongolský šamanismus
- umění:
 - dřevořezba
 - sochařství
 - malby
 - užité umění:
 - hudební nástroje – morin khuur (dvoustrunné housle s koňskou hlavou) nebo tsuur (koncová flétna)

Tataři

- ze severní a středoasijské pevniny
- osídlení ve 3. stol. našeho letopočtu
- jazyk: kipčacké jazyky
- náboženství: sunnitský islám
- užité umění:
 - hudební nástroje: akordeon-talianka, kurai (druh flétny), kubyz, surnai

Tataři v Kazani

Stepní krymští Tataři

Folklórní skupina sibiřských Tatarů

Volžští Tataři v tradičním oděvu

Samojedové (Něnci)

- pocházejí ze severního arktického Ruska
- osídlení není známo
- jazyk: ruština, něnečtina
- náboženství: šamanismus, animismus, ruské pravoslaví
- užité umění:
 - obrazové umění
 - kroje – práce s kožešinami
 - ústní literatura a hudba: dlouhé epické písně (siudbabts), krátké osobní a lyrické písně (yarabts)

Afrika

Křováci (San / Saan)

- kultura lovců a sběračů
- převážně v Botswaně, dále v Namibii, Angole, Zambii, Zimbabwe, Lesothu a JAR
- jedna z nejstarších kultur na Zemi – min. 44 000 let, odhady udávají i 100 000 – 140 000 let
- jazyky: Khoe, Tuu a Kx'a (tzv. cvakavé/mlaskavé jazyky)
- náboženství: jeden hlavní Bůh a další bohové
- umění:
 - skalní malby
 - užité umění: čelenky

Masajové (Maasai)

- nilotské etnikum obývající Keňu a Tanzánii
- pastevci dobytka
- jeden z nejmladších afrických kmenů – osídlení Keni a Tanzánie až v 15. století
- jazyk: Maa (nilotský jazyk)
- náboženství: božstvo *Engai*, totemická zvířata, mytologie
- umění:
- pouze užité:
 - šperky (náušnice, náhrdelníky, náramky, přívěsky...)
 - oblečení : původně zvířecí kůže, dnes bavlněné látky; druhy: shúkà, kanga, kikoi, sarong

Himba

- etnikum v severových. Namibii a jihu Angoly
- hlavní obživou pastevectví (skot, ovce, kozy) a zemědělství
- jazyk: OtjiHimba (bantuský jazyk)
- náboženství: animismus (= víra v existenci duší a duchovních bytostí), monoteismus (bůh Mukuru)
- umění:
 - pouze užité:
 - šperky – převážně dámské (náramky, korálové a škeblové náhrdelníky, opasky, kožené „korunky“ a jiné ozdoby těla)

Dogon

- centrální náhorní plošina Mali, Burkina Faso
- jazyk: dogonské jazyky (nejsou podobné žádným jiným jazykům)
- náboženství: africké tradiční náboženství
- umění:
 - sochařství – zobrazení postav a zvířat,
 - každodenních aktivit; stoličky s karyatidami
 - dřevorezba
 - užité umění:
 - náboženské masky, tradiční rituální oděvy

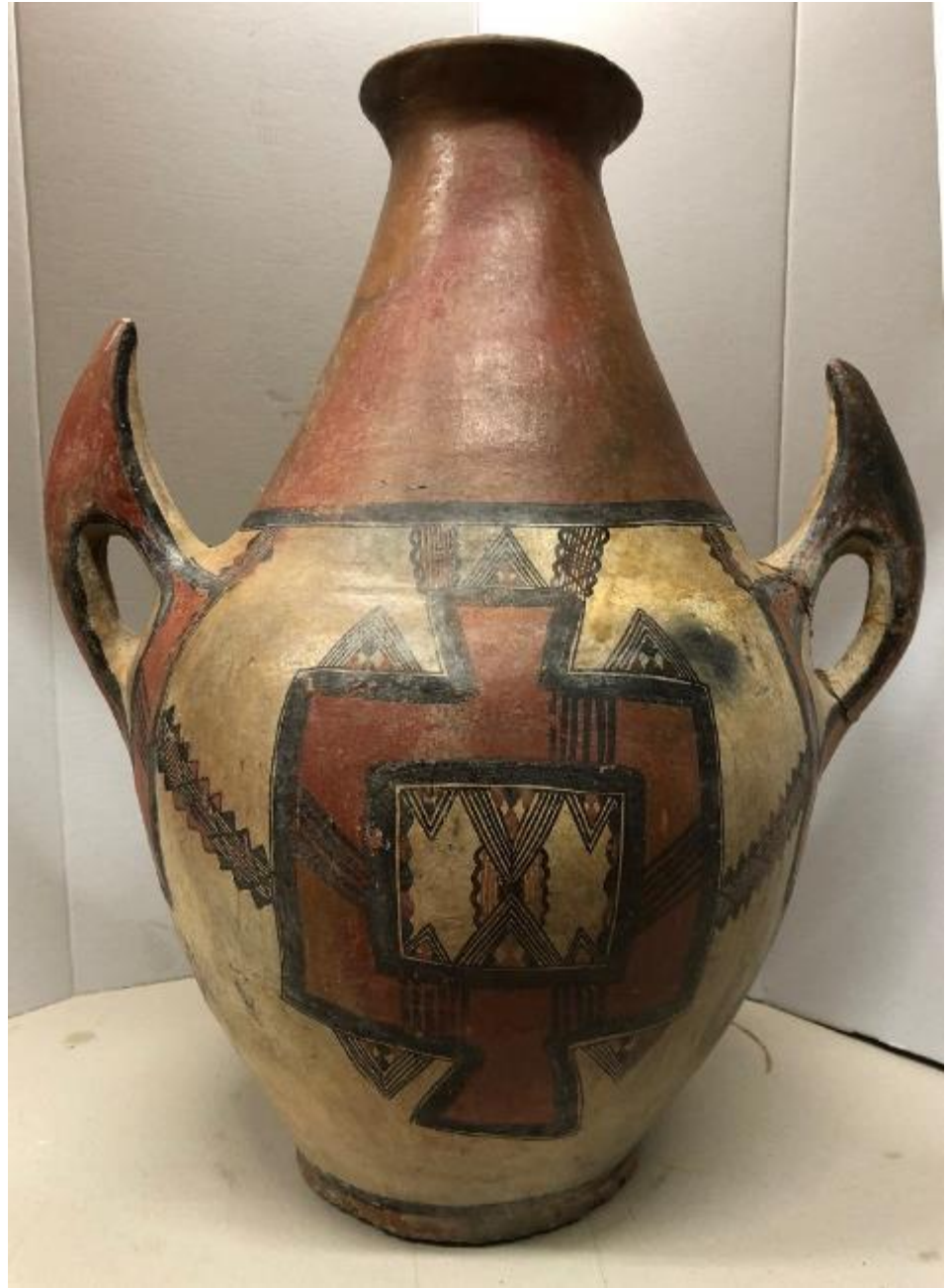

Berberi

- etnikum severní Afriky (Maroko, Alžírsko, Libye, Tunisko, Mauretánie, sever Mali a Niger)
- součástí berberských etnik i Tuaregové (kočovní pastevci na území Libye, Alžírsko, Niger, Mali a Burkina Faso)
- jazyk: berberské jazyky (Afroasijské jaz. skupina)
- náboženství: islám (vliv arabských kultur)
- umění:
 - skalní malby
 - užité umění:
 - hrnčířství
 - šperky – bohaté dekorace

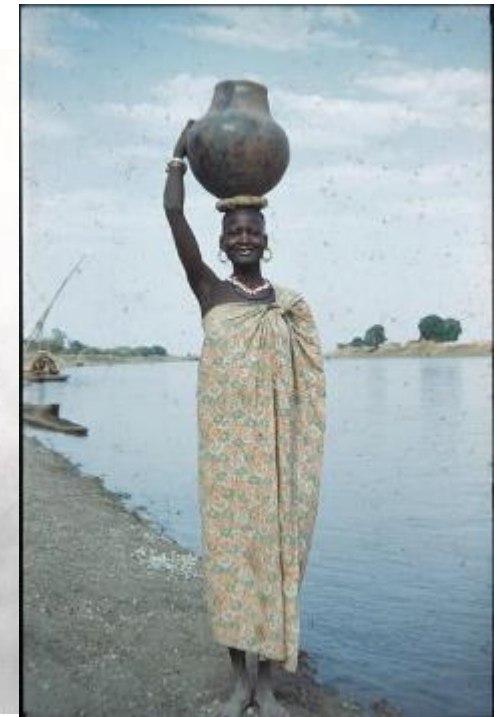

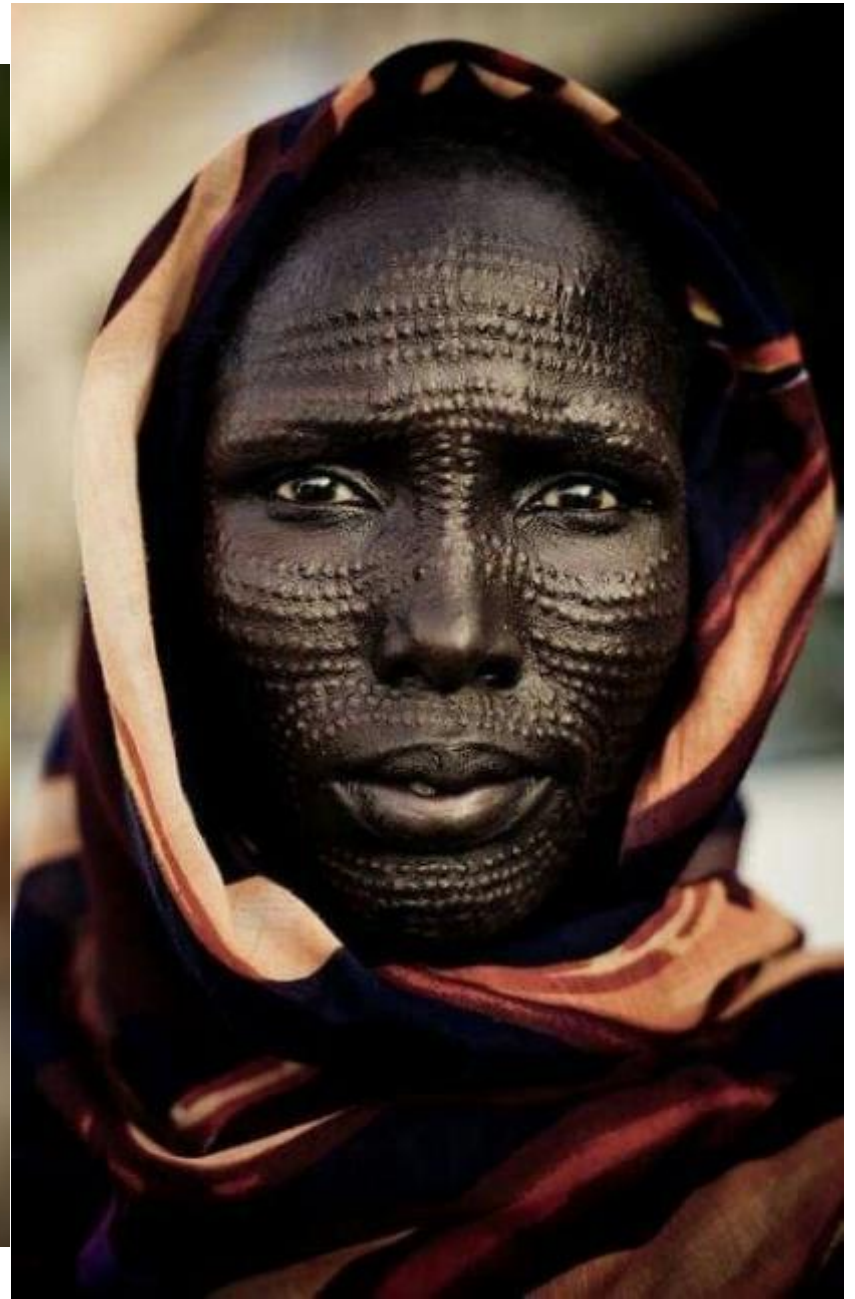

Další kmeny

Nuerové (Naath)

- nilotské etnikum v Jižním Súdánu a části Etiopie
- pastevci dobytka, polokočovný životní styl; výjimečně zemědělci
- umění:
- pouze užité:
 - tetování (ženské a mužské)
 - hliněné nádoby
 - zbraně: kopí aj.

Turkana

- severozápad Keni
- polokočovní pastevci, chov velbloudů
- umění:
- pouze užité:
 - zbraně: náramkový nůž
 - šperky: náušnice, náhrdelníky k „prodloužení“ krku, ozdoby na rty atd.

Wodaabe (Bororo)

- Niger, Kamerun, Středoafriká rep., Čad, Nigérie, Dem. rep. Kongo
- nomádští pastevci dobytka
- jazyk: Fula
- náboženství: islám
- umění:
- pouze užité:
 - tetování
 - šperky (náramky, čelenky aj.)
 - oblečení k tradičním tancům

Surmové a Mursiové

- kulturně a historicky příbuzné etnické skupiny
- Surmi = název tří etnických skupin v jihozápadní Etiopii
- Mursi = etiopský kmen u hranic s Jižním Súdánem
- jazyky: surmské (Suri, Mursi, Me'en, Kwegu)
- náboženství: animismus (víra v boha oblohy Tumu)
- umění:
- pouze užité:
 - rtové ústní destičky
 - šperky
 - tzv. body art (malba na tělo)
 - tetování (skarifiace)

Amazonie

Intaktní kmeny

Kayapo

- původní obyvatelé Brazílie; na území amazonského deštného pralesa; zemědělci (směnná kultivace)
- původ názvu: z jazyků Jê „ti, kteří vypadají jako opice“
- od názvu kmene odvozena odrůda sladkých brambor
- jazyk: Kayapo (jazyk. rodina Jê)
- náboženství: víra v Ducha
- umění:
- známo pouze užití:
 - barvení těla černou barvou (mimikry, náboženské účely)
 - disky ve spodních rtech, čelenky z peří (žluté = symbol Slunce; modré = symbol vesmíru; peří nebarvené); pásy; pokrývky hlavy

Suyá (Kisêdjê)

- domorodí lidé Brazílie, u horního toku řeky Xingu
- v minulém století ohroženi evropskými nemocemi
- jazyk: kisêdjê (jazyk. rodia Jê)
- umění:
- pouze užité:
 - disky ve rtech
 - neobvyklá forma modifikace těla

Indián Tanaru

- domorodý člověk z amazonského deštného pralesa; jediný přeživší gynocidy kmene Tanaru v 70. letech 20. stol. a v r. 1995
- všechny vesnice srovnány se zemí – nedochoval se ani jazyk, ani kultura
- nalezen mrtev ve své chatrči pokrytý peřím (rituální příprava na smrt); zemřel přirozenou smrtí

Zo'é

- kmen žijící hluboko v amazonském deštném pralese, zemědělci
- epidemie nemocí v 80. letech

umění:

- pouze užité:
 - ‘m'berpót' = dřevěná zátka do dolních rtu
 - šperky (náramky z ořechových skořápek)
 - pokrývky hlavy

- některé kmeny se nikdy neseťkaly s okolní civilizací

Guarani

- domorodí obyvatelé Paraguaye, mezi řekami Paraná a Paraguai
- jazyk: Guarani
- náboženství: animismus, panteismus (víra, že realita a vesmír jsou projekcí božství)
- umění:
 - keramika
 - šperky, čelenky z peří
 - zdobení těla

Zdroje

- *Svět umění: umělci, směry a slohy.* V Praze: Knižní klub, 2002. ISBN 80-242-0853-9.
- <https://www.wikipedia.org/>
- <https://www.survivalinternational.org/tribes/zoe>
- <https://www.survivalinternational.org/about/amazontribes>
- <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/tmi.12812>
- <https://www.survivalinternational.org/campaigns/uncontacted>
- <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8204836/>
- https://moodle.gybon.cz/pluginfile.php/49542/mod_resource/content/1/01%20-%20T.%20Zahradn%C3%ADkov%C3%A1%20-%20Prav%C4%9Bk%C3%A9%20um%C4%9Bn%C3%AD.pdf
- <https://www.secret-retreats.com/blog/general-info/fascinating-destinations-and-the-indigenous-cultures-of-asia-part-1.html>
- <https://www.actualidadviajes.com/cs/tribus-de-la-india/>
- <https://www.encyclopedia.com/humanities/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/bhil>
- https://joshuaproject.net/people_groups/18878/LA
- <https://www.atlasofhumanity.com/vietnamhmong>
- https://www.krugerpark.co.za/africa_bushmen.html
- <https://travelnoire.com/8-indigenous-tribes-in-africa?item=8>
- <https://www.kaggakamma.co.za/news/index.php/2017/04/11/san-hacks-culture-fascination-eland-six-interesting-facts-know-san-people-southern-africa/>

- obrázky:
- <https://www.google.com/imghp?hl=EN>
- <https://cz.pinterest.com/pin/39476934207364933/>
- <https://www.quora.com/Are-there-any-Ainu-people-in-Siberia>
- <https://www.themaldivesexpert.com/2777/arts-and-crafts-of-the-maldives/>